

AGIM
CERGA

BIBLIOTEKA
SHTETIT

8JH-32

C 36

ERË
E FORTË

Novelë

82H-32
c 36.

AGIM CERGA

ERË E FORTË

Novelë

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

Në atë kohë e shoqja e Palit, pasi kaloi një krizë aq të fortë, sa desh i lau hesapet me këtë jetë, dështoi. Kjo fatkeqësi e goditi rëndë Palin. Aq i madh ishte dëshpërimi, sa është për t'i besuar mendimit që ai nuk do të kishte vajtur deri në këtë shkallë sikur Maria, të cilën e donte me gjithë zemër, pasi të kishte lindur fëmijën, të vdiste.

Por shpresa, që fryn gjithmonë në zjarrin e dëshirave tona, bëri që Pali të mos e varte kokën. Ai ishte akoma i ri dhe jetën e kishte përpara...

Vitet e rinisë kaluan si një ëndërr, shpresa u dogj dalgadalë dhe në kokën e tij ra hiri i mërzisë.

Sikur atyre viteve të mos kishin ndodhur ngjarje të mëdha, Pali do të kishte vazhduar ta shëtiste Marien nga një derë kishe, në tjetrën, nga një manastir, në tjetrin... Por e ndërpreu këtë lëvizje të dëshpëruar, se midis tymit të shtëpive e arave që digjeshin, midis breshërisë së plumbave, topave, gjëmimit të luftës, midis plagëve e dhembjeve të mëdha të Shqipërisë, dhembja e tij për të pasur një fëmijë ishte tepër-tepër e vogël.

Pali do të kishte dalë vetë partizan, sikur vëllai i madh, punëtor në gurorë, të mos qe treguar më i gatshëm. Ai i kishte lënë në shtëpi gruan dhe dy fëmijët, djalin 3-vjeç dhe vajzën 4-muajshe.

Pas një viti erdhi lajmi se i vëllai kishte rënë heroikisht. E kunata qëndroi edhe dy javë, pastaj u bë gati të shkonte në shtëpinë e t'et.

Atë mëngjes, kur do të nisej për udhë, ajo pa Palin që kishte marrë pas shtëpisë Dinin dhe diç po i thoshte.

Të dy po qeshnin me të madhe. Ishte për t'u çuditur se në ato çaste ngjanin sikur loznin, tamam siç lozin fëmijët.

Por midis gëzimit të tyre u fut si majë thike, befasi, fjala ndarje. E ëma, që kishte hipur mbi mushkë, e thirri Dinin të vinte me vrap.

Dini mbeti si i ngrirë.

— Hajde, Dini... Kemi për të bërë goxha udhë...

Dini u nis drejt s'ëmës, po Pali i thirri nga pas:

— Dini!

Ai u kthye dhe u lëshua me vrap drejt tij. U përqa-fuan fort e, duke u dridhur, zunë të qanin kokë më kokë.

Kunata mbeti e habitur. Gjatë tërë kësaj kohe ajo e kishte vënë re sa shumë e donin Dinin Maria dhe Pali, po kurrë nuk i kishte shkuar ndër mend se ai, goxha burrë, me flokë e mustaqe të bardha, me trupin të lartë deri te trarët, me ata sy të mëdhenj, gjithmonë të trishtuar, mund të qante si fëmijë. «Çudi, sa shumë që e do», tha ajo me vete dhe u rrëqeth. Kjo ishte me të vërtetë e habitshme. Kur i pat ardhur lajmi për të vëllanë që kishte rënë dëshmor, ndërsa priste dhe përcillte njerëzit që vinin ta ngushëllonin, ai qëndroi si një copë shkëmb, pa derdhur as një pikëz lot, dhe ja, tani, për kurgjë qante si fëmijë.

Pastaj ata u nisën.

Dhe shtëpia e Palit mbeti e shkretë.

Burrë e grua hanin, punonin, shtriheshin të flinin, gati pa shkëmbyer fjalë, në një heshtje të zymtë, sikur i mbanin mëri njëri-tjetrit për diçka që nuk e thoshin.

Një ditë, kur po rrinin në hijen e dardhës, papritur Pali ngriti kokën, e pa Marien në sy dhe i tha:

— Po... po...

Maria u kapërdi dhe e pyeti:

— Kur do të niseshe?

Pali uli sytë dhe, duke vështruar majat e opingave, u përgjigj:

— Them të nisem nesër...

— Nisu, Pal, nisu... që me sabah... Zoti e bën të mbarë!

Në mëngjes, pa gdhirë, ai u nis për udhë. Në darkë u kthye me Dinin, hipur mbi kalin e bardhë që ai e don-te aq shumë. Maria i priti te pusi i fshatit, e mori djaln në krah dhe e shtrëngoi fort e fort...

Nuk dihet nëse dashuria e pleqve e rriti shpejt dja-lin, apo gëzimi fëmijnor i përtëriu pleqtë.

Sa mbushi 18-vjeç, Dinin e martuan. Thonë se Pali bëri goxha dasmë, theri viçin... thonë se ahengu zgja-ti disa ditë e net...

Nusja doli e bukur, aq sa plaka bënte shenja fshe-hurazi mos e merrnin më sysh...

Delira hutohej kur vinte re përkujdesjet e pleqve për të. Kishte diçka të pazakontë në sjelljet e tyre. Diç-ka që ajo nuk e kishte gjetur as te prindërit e vet. Në kujdesin e tyre fshihej një farë drojtjeje një lloj frike e pakuptueshme. Me kalimin e kohës ajo ndjeu se në the-llësi të syve të plakut fshihej një qortim. Shpesh asaj i bëhej se plaku matej të thoshte diçka, kishte një dëshirë, diç e mundonte dhe, për herë të parë, kur e pa t'i binte të fikët, vuri kujën. Ajo nuk e dinte që Palit prej shumë vitesh i ndodhte kështu. Trupin e kishte të drejtë, po zemrën të dobët.

— Ç'ke, babë? — e pyeti, kur Pali erdhi në vete.

Ai fshi u djersën nga balli dhe, pasi u mendua një çast, u përgjigj, pa e parë Delirën.

— Nesër... do të shohësh...

Delira mbeti e habitur. Mos ndoshta kishte pësuar ndonjë tronditje në tru?

Të nesërmen, pa dalë dielli, Pali shkoi në mal dhe u kthye me një trup pishe, ngarkuar mbi kalë. Qysh atë ditë e preu në dhoga, i la të thaheshin dhe, pas ca kohësh, zuri të punonte mbi të.

— Ç'bën kështu? — e pyeti e shoqja.

— Djep! — u përgjigj me zë të thatë, të prerë e me një ton të tillë, që ta dëgjonte edhe Delira, që atë kohë po fuste lopën në ahur.

Dhe Pali, pasi e mbaroi djepin, filloi të gdhendte me biçak lloj-lloj lulesh e rabeckash, për orë të tëra. Në fytyrën e zymtë i binte një dritë e butë, dhe ngjante se lodhja nuk e mundonte, po i jepte kënaqësi.

— Përse lodhesh kaq shumë, babë? — i tha Delira një ditë.

— Njeriu lodhet duke pritur, bijë. Ti nuk e di sa vite kam që pres e pres.

— Çfarë pret, baba?!

Pali e mbylli biçakun, e futi në këllëf dhe, duke parë tutje, drejt arave të mbjella me misër, u përgjigj:

— Fëmijë pres!

— Fëmijë?! — përsëriti krejt e habitur Delira dhe në çast u bë flakë e kuqe në fytyrë.

— Fëmijë, thashë. Po mbushet viti, kurse ai, karafili, mendjen firifiu.

U duk sikur ato fjalë i tha me lehtësi të madhe, po, në të vërtetë, ato minuta e munduan shumë. U mat të ikte, eci disa hapa, veçse kur ndjeu gjunjët t'i këputeshin... Kërkoj të mbetej vetëm dhe, siç ishte, dyllë i verdhë, qëndroi një copë herë të gjatë i menduar.

Pas kësaj, djepin nuk e preku më me dorë, kurse nusen nuk e shikonte në sy. Si me Dinin, si me Delirën filloi të sillej ftohtë. Kjo kthesë e befasishme i shqetësoi të rinjtë, aq sa një mbrëmje Dini u përpoq të sqarohej,

duke e nisur bisedën larg e larg e urtë e butë. Po plaku ia preu shkurt:

— Dëgjo këtu! Nuk të kam thënë gjë që fute në shtëpi tryezë, lugë e krevat... se njerëz jemi dhe si njerëz duam të jetojmë. Por shtëpinë nuk e mbushin trarët e plaçkat, po njerëzit... Mjaft! — Dhe bëri një lëvizje të prerë, se ndjeu një të therur në zemër. Nuk kam gjë, — i tha Dinit, kur ky i shkoi me ngut. — Më lër të qetë.

— Po unë doja...

— Mjaft! — ia preu përsëri fjalën Pali, që s'përmbahej, kur biseda sillej rreth fëmijës.

Dhe qysh nga ajo ditë u bë grindavec, asgjë nuk i pëlqente.

Një mbrëmje, në shkurt, ndërsa jashtë frynte erë e ftohtë, Pali që kërrusur mbi oxhak dhe po mundohej të ndizte zjarrin, kur dëgjoji që dikush u kollit sipër tij. Ktheu kokën i ngrysur dhe pa të shoqen që buzëqeshte, pa i thënë asgjë. Në fillim sjellja e Mariës e habiti, po kjo nuk zgjati veçse disa sekonda, se menjëherë i hipi gjaku në kokë.

— Ç'ke? Lojte nga mendtë? Ç'më zbardh dhëmbët?

— Ngadalë, ngadalë, se i tunde muret nga vendi!

Pali mbeti me gojë hapur. Po kjo pikë e zezë! Ç'po bënte vaki kështu? Mos erdhi puna deri aty sa të talle-shin me të?! Plaka vazhdonte të buzëqeshte me qesëndi.

— Plakë!... Ç'pate, të rrodhën trutë? Hë, de, fol!

— Ugur i mirë, plak, — i tha ajo dhe bëri një lëvizje të çuditshme me dorë.

— Ç'thua, moj?

— Ajo... — dhe përsëri bëri gjysmë haqku me dorë, sipër barkut.

Plakut iu shkryth fytyra dhe zuri të qeshte në një mënyrë të tillë, sikur kollitej, sikur e zuri lemza.

— Më së fundi... më së fundi...

U çua dhe zbriti poshtë, në bodrum...

Akoma vazhdonte të ndiente të njëjtin shqetësim. I dukej se në fund të barkut i peshonte një lëmsh i butë, si të ishte një ushqim i patretur, që i grumbullohej dita-ditës më shumë. Pak më parë i shkrepri të pinte ujë të freskët nga pusi. Në fillim ky qe vetëm një ngacmim i turbullt, po dalngadalë iu ndez një etje e madhe, që e çoi hovshëm nga vendi, drejt e te pusi. Lëshoi kovën me ngut dhe, sapo ndjeu që takoi në ujë, e ngjiti me rrëmbim dhe e vuri buzë gurëve. Afroi kokën dhe, për disa sekonda, pa me ngulm reflektimin e fytyrës së vet mbi sipërfaqen e ujit. Pastaj piu mirë e mirë, po gjatë gjithë kësaj kohe nuk iu nda nga sytë fytyra e vet. Fshiu me mëngë buzët dhe u përku! mbi pus. «A a a a!» thirri. Nga thellësia u ngrit një jehonë e mbytur. «Diiii, Deliraaaa!» thirri përsëri, «Diiii. . . aaa!» u përgjigj jehona. Të dy emrat u shkrinë njëri me tjetrin dhe kjo i pëlqeu. U zgjat sërish mbi grykë të thërriste. Poshtë, aty ku shkëlqente një njollë mavi, ishte sipërfaqja e ujit. Andej vinte një puhizë e lehtë. Delirës iu rrënoqeth mishtë; ajo kishte zgatur gjysmën e trupit mbi grykë. Po sikur. . . U tërhoq me rrëmbim. Ç'ishin ato mendime të marra që i silleshin në kokë?

U ul pastaj në shkallët e drunjta, aty ku binin rrezet e diellit. Ishte mëngjes i ngrohtë e i kthjellët shtatori. Ajo donte të pushonte. Përpara saj shtrihej ara me misër. Nga gjelbërimi i thellë çoheshin hera-herës tufa zo-

gjsh. Tutje, pas murit të gjatë prej guri, hapej një djerrinë e pjerrët. Në fund të saj fillonin vreshtat, të ndara prej mure guri të vjetra. Që andej vinin zërat e fshatarëve që vilnin rrushin.

— Të kanë mbetur dhe shumë për të vjelë?

— Pjergullat te lisat.

— Pse qahesh? Rrush si ky i sivjetmi s'ka bërë kurrë vreshti yt.

— Do ta ziesh raki?

— Yshshsh, të përtaftë flama...

Dikush thërriste, dikush qeshte. «Vreshti im», «vreshti yt», kaq kuintalë rrush, kaq raki, kaq pekmez...

Delira mbylli sytë dhe në çast përfytyroi ujin në fund të pusit. Sigurisht, sikur njeriu të bjerë në fund, gjëja e parë që do të shohë, do të jetë fytyra e vet e tmeruar, reflektuar në sipërfaqen e ujit...

U çua në këmbë. Nuk mund të rrinte kot, pa bërë asnjë punë. Vërtet ishte në muajin e nëntë, dhe Maria nuk e lejonte të prekte gjë me dorë, po kjo dremetje e lodhte shumë. E keqja më e madhe që se nganjëherë i hipnin në kokë disa mendime të çuditshme, që e tronditnin së tepërmi. Kështu, disa ditë më parë, siç ishte mbështetur në parvazin e dritares, tek shikonte tutje lumit malin e zhveshur, që binte poshtë si një pllakë e lëmuar, ajo u drodh fort. Atë çast Dini po provonte të mbathte një palë këpucë të reja. Ai që kthyer nga Delira dhe e kishte pyetur:

— Ç'ke?

Ajo kafshoi buzën.

— Kam frikë, — u përgjigj.

— Pse ke frikë?

— Mendoj gjëra të këqija...

Dini e pa një copë herë i habitur.

— Pse mendon gjëra të këqija?

— Nuk e di. Mbase... ngaqë jam... shtatzënë... —
Delira vuri re se Dini shikonte i habitur. — Kështu u
ndodh, thonë, edhe grave të tjera, —shtoi ajo që ta qetë-
sonte.

Dini tundi kokën.

— Po sikur... të të çonim...

— Një qytet? — shtoi Delira. — Nuk do baba. Edhe
kur i tha nëna të thërritnin maminë, ai u zemërua. A e di,
Dini, unë kam një shoqe mami. Kemi mbaruar bashkë
filloren, pastaj ajo e vazhdoi shkollën...

Pas derës u dëgjua e kollitura e Palit. Ai, duke u
përkulur që të mos vriste kokën te dera, u fut në dhomë.
I pa të dy, njëherë Dinin, pastaj Delirën dhe tha:

— Bie shi... Ç'më rri kaq hollë ti, nuse? Hidhe se-
trën krahëve!

— E kam siklet, — tha Delira, ndërsa hidhte kra-
hëve xhakëtën e Dinit.

— Posi, lëri nazet... Dhe ti, — iu drejtua Dinit, —
ec pak poshtë të ndreqim bodrumin. Diku pikon...

Kur po zbritnin shkallëve, Delira dëgjoi Dinin që
diç i tha të atit. Ai u zemërua dhe u përgjigj me zë të
fortë:

— Ti thua: hajde, baba, të të tregoj arat e malit.
Mjaft!

«Duhet të merrem me një punë, — tha Delira, ndër-
sa hipte nëpër shkallët, duke rënduar, herë në këmbën
e majtë dhe herë në të djathtë. Meqenëse i dukej se
trupi i shkonte pakëz mbrapa, mbahej mbas murit. Hyri
në dhomë, mori ca ndërresa, sapunin e u nis drejt buri-
mit. Të lante të paktën këto plaçkurina. Burimi ishte
pranë një ftoi të vjetër, që bënte ca kokrra të mëdha,
dyllë të verdha, tërë lëng. Rreth e rreth përhapej aroma